

EVANGYÉLIOMI

PROTESTÁNS LAP.

Megjelen minden héten egyszer pénteken egy iven. — **Előfizetési ár** egy évre 6 frt, félévre 3 frt negyedévre 1 frt 50 kr. — **Hirdetések** díja száz szóig 1 frt, kétszáz szóig 2 frt, a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr. 3-iknél 70 kr. bélyegdíj 30 kr; csakis egyház és tanodát érdeklő hirdetések fogadtatnak el. A lapot érdeklő mindennemű közlemények a szerkesztőhöz — Fűvészkert-utca, 1078. sz. a. intézendők.

Előfizetési felhívás

az „Evangyéliomi Protestáns Lap“ 1876-ik évi II-ik félévi folyamára.

A magyar protestantizmus általában a keresztyénség igaz barátait tisztelettel kérjük fel e Lap támogatására; előfizetési ára félévre 3 forint, mely szerkesztőhöz posta utalványon küldendő be. — A Lap alakja, iránya, szelleme marad az eddigi, kívánván az Ur Jézus Krisztusnak, az anyaszentegyház láthatlan fejének ügyét tehetség szerint, de hűségesen, továbbra is szolgálni.

Debreczenben, 1876. jun. 16.

Balogh Ferencz
hittanszaki tanár, felelős szerkesztő s kiadó

Testvéri szózat

az erdélyi ref. lelkésztársak és hit-
elvbárátokhoz.

A bérczen, mely csak a lakóhelyet s nem a távollakó testvérek sziveit választja el, a Királyhágón, hadd szóljon át egy a szent ügyért, az evangyéliomért tette, munkára, védelemre hívó, kérő testvér hang!

Hozzátok szólok lelkésztársak, erdélyi reformált egyházunk őrei, kikhez közületek annyihoz, a hitettségén kívül a barátság s ifjuság szép emlékei kötnek. Van jogom érdeklődni a magyar reformált egyház bölcsőjének sorsa iránt. Nem csak azért kedves e föld nekem, mert oly szép hatalom és nagyság, annyi ős magyar erény, szent s nemzet jogokért, hitért, szabadságért végletekig tűrő lelkesültség fénye ragyog fel ott, multban járó lelkem előtt, valahányszor visszaemlékezésem ott megpihen; de hála is csatol hozzá. S kedves marad, mert szerettemnek hamvai vegyülnek ott a hantokkal, melyeken most lelkem szomoruan áll meg! A legdrágábbnak, a tiszta evangyéliomi vallásnak, a bibliai hitnek hanyatlása s az a közöny szomorít el engemet, a mely közönnyel nézi az erdélyi ref. lelkésztestület, hogy ott az új „modern“ theologiai irány ma-holnap kiforgatja a ref. egyházat alaptanaiból. Tán nem egészen így van: de e látszik abból, hogy Erdélyben

már a 2-dik modern irányu egyházi lap lép küzdterre az egyház és nép bibliai hité ellen, s nincs semmi mozgás a hívők táborában!

Nézetem szerint az evangyéliomi hit: tudás, positivum. Az új theologiai irány nem tudomány, mert a megtagadott hitcikkkel szemben újat nem állít, nem állithat. Elveti az evangyéliomi egyház alapját, hitünknek a nagy titkát, „hogy az Isten megjelent a testben,“ (I. Tim. III. 16.) Jézus tetteinek emberfelettségét, feltámadását, mely nélkül hiábavaló a mi hitünk, s így az új irány megsemmisítvén az üdvet: kivetkőzteti a népet evangyéliomi hitéből, elveszi azt a megnyugvást, melyben eddig boldog volt. Romboló munka ez, nézetünk szerint, s ha célt érnének: a nép hit- és erkölcséletét oly örvény szélehez sodornák, melybe midőn alázuhanna az, magával rántaná a társadalom biztonságát. Épen ezért nekünk az evangyéliom alapigazságaitól távozni nem szabad, azokat megvédeni erkölcsi és elodázhatatlan kötelességünk. Jézus ama szegletkö, rajta kívül más alap nem vetett.

Honnan hát e mozdulatlanság, ez elnézés az erdélyi ref. egyházban az ott lábra kapni kezdő egyháziatlansággal szemben?

Tisztelünk mi minden felekezetet, mely Isten országát akarja építeni; de megbocsáthatja bárki, ha legtöbb és

legkedvesebb előttünk az az egyház, melyben meggyőződésünk él, mely megnyugtat, vezérel, melynek üdv-utra vezérlő szent tanaiban tanított meg édes anyánk Isten szent nevére és imáadására. A mit állami vagy anyagi életünkben elharácsolnak tőlünk az ellenséges viszonyok: visszaadhatják a jövő és kedvezőbb körülmények. De jóvá nem teheti sem idő, sem tudomány és hatalom azt, ha egyszer meging a hit, ha megsemmisítjük a népben a vallásosság a kegyelet és áhitat szent érzetét, ha aláássuk jövőre is a nemzedék nevelésében az egyháziasságot, szóval ha elszakadunk a Krisztustól, k i b e n e g y e d ü l v a n é l e t é s f e n n m a r a d á s nekünk és a keresztyénségnek. Ezért vívták a népek mindig a legelkeseredettebb élethalál harcokat, akkor a mikor őket hitökben háborgatták. Nem értem tehát, miért nézi oly hidegen tétlenül az erdélyi ref. papság az egyház ellen támadó mozgalmakat, sőt hogyan pártolhatja a prot. együletet s irányát.

Vagy talán igaz az, hogy Erdély meg van nyerve a modern theologiai iránynak, vagy más szavakkal a prot. egyület céljainak?

Nem hiszem!

Erdély arról volt a multban emlékezetes, hogy ott a ref. egyház élén annak őrei, vezetői minden időben hiterős és bátor férfiak voltak. Az ez idő szerint munkálkodó lelkesek nagy része, a szabadon gondolkozó s mégis szorosán bibliai hitű S o m o s y J á n o s hittanát tanulta a hiterős lelkű és vallásos meggyőződésű B o d o l a S. S a l a m o n J., T ö r ö k J., és K i s J. magyarázata után; a magasabb képzettségre törekvők tudományal párosult erős hitet hoztak haza, többnyire Marburg, Halle, Jéna, Bâsel, — régebben Göttinga, Utrecht, Leyda egyeteméről. A ref. egyház, kálvini szelleme beszélt a nagy egyházi férfiak és szónokok B o d P., G. K a t o n a, S z i g e t i G y. I s t v á n, N á d u d v a r i, B e d e s közelebb a H e r e p e i e k, P é t e r f f i e k stb. ajakán, kiknek hitereje, csendben és küzdelmes időkben egyaránt, semmi hitvesztő vagy csak-tagadólagos bölcsészeti nézetet, újítást nem engedett kálvinista orthodox hitéhez.

Nem hiszem, hogy ezek követői tanítványai, az erdélyi ref. egyház annyi tudós férfiai közt nem akadna egy lelkes elvtárs, ki kész lenne egy lapot megindítani, a mely a ref. egyház tanaihoz való hű ragaszkodással, apostoli buzgósággal, meggyőződéssé változtatná a kételkedést, melyet a hitcikkék tagadása vagy erőtlentése által oly buzgalommal ápol a pesti theologiai irány.*)

*) Egy új Lap alapítása nem multhatlan szükség, nem igen bir ki szegény lelkészi karunk annyi lapot fentartani, tekintve azt, hogy világiaink vajmi kevesen pártolják az egyházi lapokat kivétel nélkül. Kivált egy elvet képviselő több lapra nem igen van még most kiáltó szükség. Próbálnánk inkább elv szerint

Tudjuk, hogy minő szigorú vallásos és erkölcsi irány uralkodott az erdélyi fejedelmek családjában és palotáiban. Biblia volt ott a fő olvasmány, a tudomány iránya, a társalgás anyaga, szelleme. Örökölték fényes őseiktől e nemes vallásos buzgóságot az erdélyi főurak. A legújabb korban is nem egyedül áll a nemes hölgy Radákné, ki udvari lelkészt tartott s estveli és reggeli imáját azzal végezte cselédjeivel együtt. Ismerem a mivelte és vallásos városi polgárságot, tiszta hegyi falvaikban a buzgó székely népet, voltam nagy városon és kis községekben a bensőleg áhitatos hitbuzgó néppel megtelt templomokban, s meggyőződésem, hogy ott életszükség az orthodox hit. Hiszem, hogy erdélyben egy hitvédő protestáns evangyéliomi lap magát virágzó helyzetben fentartaná, s munkálkodása ép annyira szükséges, mint áldásos lenne.

Miért hát e közöny, erdélyi lelkésztársaim, a melylyel elnézitek, hogy ott a modern theol. irány terjesztésére kebletekben egyletek alakulnak, melyek az ő egyházat lassan, biztosan az unitarismus kebelére döntik, s ti nem tesztek semmit ez áramlat ellen hitelvtársak?! Hát nincs-e egy akkora egyházkerületben annyi lelkesültség a hit iránt, tudomány, bátorság és vállalkozási szellem? Nincs-e egy hiterős férfi, ki meggyőződéssel előállana alapítani a modern iránynyal szemben egy bibliai alapon nyugvó oly hitvédő lapot, mint a debreczeni „P r o t. e v. L a p?” Meggyőződésem az, hogy erdélyben van tudomány, tehetség, erő, hogy szerkesztszen és fentartsen egy prot. evangyéliomi szellemű egyházi lapot. Tömörüljetez e célra erdélyi hittestvéreink, pályatársaink! Erre hiv fel titeket nem csak egy érdeklődő barát, de a nagy testvérhaza, melyben már megkezdtek a „d e r é k h a r c z o t” s Istennek hála nem sikertelenül. Ne feledjétek, hogy mennyi s mily drága, lelki, sőt nemzeti érdek van veszélyeztetve ott, ha az evangyéliomi hitelvek megtagadásával az erdélyi ref. magyar egyház alapja kiporladoz!

A szász nem fogja engedni, hogy idegen elemek ve-

cselekedni, nem csak írni. A „pesti theol. irány” azt hiszem csak egyeseknek, s keveseknek iránya, s úgy látszik hátrálót fúnak ott is „a part legmagasabb fokára helyezettek,” — ideiglenesen legalább a veres zászlót fehér gózkörrel vonják be, hogy béke lobogójául tűnjék fel. Meglehet a bölcs modernismus úgy tesz mint a nagy állam férfiak, — félreteszi „kedvezőbb időkig” hön táplált radikál reformjait. Ha úgy volna! De ime csaknem egy időben ugyanezen körnek, honnan a mérséklet hangja szól, egy másik tagja így szól: „csak a csatatér változik, mert én mig Isten élni enged h a r c z o l n i f o g o k azon eszmék és törekvések ellen, melyeket eddig támadtam” (K. A. Egyházi Szemle, f. é. jun. 6. a 154. l.) Most már mihez tartás magukat a „legmagasb foku” körön kívül esők? — Felelet: szilárdan álljunk meg a mellett a ki nekünk több mint m e s t e r ü n k, több, mert nem csak tanítónk, hanem M e g v á l t ó n k.

S z e r k.

gyűljenek meggyőződéséhez, ágostai hitvallásához. Nem szégyen lenne-e az, ha az erdélyi magyarság kevesebbé ragaszkodnék meggyőződéséhez, amaz egyházhoz, melyet sok szomorú, de dicső küzdelmek árán, oly önfeláldozással alapítottak és tartottak meg nekünk apáink?!

Emlékezzetek arra testvér pályatársak, hogy az erdélyi ref. egyház kebelében bontották ki a hitért és szabadságért zászlókat ama dicsők, kiknek nagy nevére kérlek ragaszkodjatok a Krisztushoz s annak tudományához, álljatok fel mint egy test és lélek, s protestáljatok tudományal, egy a Jézus, az igaz Krisztus dicsőségéért és ez által milliók üdvéért küzdő evangyéliomi szellemű egyházi lap alapításával és pártolásával, azon irány ellen, mely Jézust pusztá emberré akarja törpíteni, s tiszta reformált egyházunkat evangyéliomi jellegéből kiforgatni. Védjétek meg tudományal, erős hittel, mit vérökkel, kardjokkal óltalmaztak őseink.

Egykor a kis bérczes haza védte meg a nagy testvérország hitéletét. Most mi megyünk segítségtekre, csak bontsátok ki a zászlót, állítsatok egy hitvédő evangyéliomi lapot, s tömörüljétek egy hitet, vallást védő táborra, annak ki az a t y á val egy a Krisztusnak zászlója alatt!! „S z o l g á l j a t o k a z U r n a k” „t e l j e s s z i v b ő l,” „i g a z s á g b a n,” „f é l e l e m n é l k ű l;” „m e g á l d a t i k a f é r f i u, a k i f é l i a z U r a t,” „á l d o t t a b b l e s z e s z m i n d e n n e m z e t s é g n é l!” Rokonszenvünk, szeretetünk veletek lesz.

1876. jun. 19.

N e m k i D e m i t.

A német protestáns egylet veszélyes bajai.

M o t t o : „γνώθι σεαυτόν.”

A jó urak a kik perpatvart támasztottak az egyházban, bizonyára nem gondolták meg jól a dolog elejét és végét. — Most itt is ott is szakad, bomlik. — A lankadó lelkesedés hasztalan fejtegeti új ríktő színekkel naponként tarkaszínű lobogóját, hasztalan árulgatja új portékáit; biz' azok nem nagyon kelendők! Csoda-e ez? Hiszen ország világ tudja, hogy a bolt üres belől, mert végkiárulás történt, s új cikkek még nem szereztek! Mire menjen hát oda a szegény szűkölködő?

Egy bási tanár — Dr. Schmidt — egy berlini értekezleten nem rég az „egyházi szabadelvűsködés” jelen bajainak okául ennek ifjúságát tanítá. — Bizony pedig Semler vagy — ha úgy tetszik — Leszing ólta megféríesodhatott volna, — ha nem is a kivivott eredményeket mint hatásának következményeit, mint inkább tevékenységét tekintve. — Dr. Schmidt ur némi irigységgel szól az orthodox papokról — a kik előadásbeli anyag bőség mellett könnyen lehetnek hatályos szónokok; míg a csaknem új theologia — a melyre kell támaszkodni egy szabadelvűsködő egyházi beszédnek, — kénytelen még a keresztyén hit és erkölcsstan használható tudományos alapjai után kutatni. — Bizony aligha igaza nem lesz Luthardtnek, a midőn úgy itél a Dr. ur beszédjének pontjából: hogy talán „visszavágyának már e

liberalis urak az égyptomi húsos fazekak után, s talán szívök mélyében már is egy „hittan” vagy „confessio” utáni vágyat rejtegetnek!

A remény — mely azzal kecsegteti a modernismus bátor harczosait, hogy a győzelem mihamarabb övék leend, — nem valósult. — Az egy „Baden” az, hol meglehetősen tért foglalhat el a magok dicsőségére. — A politikai liberalismus hívei felhasználják ugyan készséggel az egyházi szabadelvűsködők szorgalmas munkájának fanyar gyümölcseit is, de viszont elég hálátlanok cserébe (!?) nem pártolni s nem segíni elő működésüket. — A nyert fillérek pedig vajmi kevéssé elégitik ki az utazó predikátorok szükségleteit, — a kik pedig nem valami magas kedvet mutatnak ahhoz, hogy az apostolokként nappal tanítsanak, estve pedig munkával keressék meg a mindennapi kenyeret. — Nem is rójja ezt fel nekik hibául senki sem. — A közzéjük való belépést illető felhívásaikra pedig taláiban mondá egy ismert német író: „olyannak tetszik előttünk e felhívás, mint amaz atyáé, ki fiától azt kívánta, hogy 20° hideg mellett bunda nélkül melegnek találja a levegőt.”

Dr. Schmidt a gazdag uraknak az ő szabadelvűsködő törekvésüket közönyösen fel sem vevő magukviselésére taláiban jegyzi meg, hogy a Pilatusokból aligha válnak valaha lelkes Pálok. — E tárgynál e keserű hang különben oda illik bármely orthodox szájába is. — A t. Dr. miután „a keresztyéni szellem és történeti szükségesség magas szülötté”-nek nevezi az egyházi liberalismust, reményét fejezi ki az iránt, hogy nem hiányozand idővel a lelkesültség ügyök mellett. — E lelkesedésnek azonban — szerinte és helyesen — fedélre van szüksége, — egy biztosított „előadási körre.” — Talán szükségök is lesz erre hovatovább e jó embereknek, hogy a Biedermann, Lang s más dogmatikusok által támasztott terhes felhő esőcseppjei, ki ne öltogassák a lelkesedés tüzeit:” mondja Luthardt.

Végre keserű sóhajtással vallja meg Schmidt tanár ur magukról, hogy „összhangtalan s belsőleg szétágazó természetek, s ó- és új meggyőződés töredék darabjaiból vannak összeférczelve.” — Végső szava — mely bizonyára a jövőt illeti — ez: örüljétek!

Mennyi illusió! mily hasztalan törekvés: a jelen kényelmetlenségét érző lelket szebb jövő reményével ringatni! Pedig keserű csalódások üzék szét fáradhatlan munkássággal alkotott ábrándképeiket.

Szép volt az alkotott kép: „hatalmas sereggé szervezni a művelt emberiséget!” És ime megfeszített munkásságuk háladája: az üres templomok. — „Difficile est satyram non scribere.”

„Egyház dogma nélkül:” ez volt a harczkiáltás! És . . . és úgy látszik, hogy csak egy egyszerű egyházi beszédhez sem elég minden vallásos lelkesedés dogma és hitvallás nélkül.

Sokat beszéltek a tudomány és vallás kibékítéséről; és úgy találják, hogy nagyobb az ellenmondás a kettő között, mint valaha volt. — Így szól végül L. e beszédre:

„A miről annyit beszéltek nekik, hogy t. i. vallás dogma nélkül, keresztyénség transcendentalismus nélkül, egyház hitvallás nélkül nem képzelhető, hogy a (hitetlen) tudomány és (a hívő) keresztyénség kibékítésére való törekvés annyi mint egészen különböző elemek összeköttetésén fáradozni: mindezt prófétái egyikének szájából kell hallani a protestáns egyletnek.”

A jelen bár épen vigasztalan, bár a jövő aggályt keltő,

*

Schmidt tanár lángoló reménye mégis így szól — a jövőre utalva — hiveihez végül örüljétek!

Ez a kétségbeesés utolsó szalmaszála!

Dr. Luthárdt tanár után:

N a g y I m r e,
reform. segéd-lelkész Sarkadon.

K Ö N Y V I S M E R T E T É S

és bírálat.

Gyakorlati lelkészet. II-ik Füzet.

(7. F o l y t a t á s.)

A XI-ik sz. a. p ü n k ö s d i s a XIV. sz. a. r e f o r m á c z i ó e m l é k ü n n e p i b e s z é d s z e r z ő j e F á b i á n M i h á l y, harkányi ref. lelkész.

A p ü n k ö s d i beszédet — melynek alapigéje Luk. 11, 13, a t i m e n n y e i A t y á t o k a d s z e n t l e l k e t a z o k n a k, a k i k ő t ő l e k é r e n d i k — egy rimes versbe foglalt ima előzi meg. Bíráló nem barátja a versekbe, különösen a rimes versekbe foglalt templomi imáknak, — bár régebben maga is használta. — A kötöttség, a mérték és rimek kérlelhetlen szabályai, s általában a költészeti jelleg és kellékek követelményei, melyek szerint a verselésnek a költemény színvonalára kell felemelkedni, — mindezek oly nehézségek, melyek, a versbe foglalt ima írása közben, a buzgóság szabad szárnyalásának többé-kevésbé akadályul szolgálnak, s melyeket csak a kevés classicusok tehetsége nem ösmer, vagy tud legyőzni. És eltekintve ezektől, bíráló meggyőződése szerint, a kötött beszédben tartott ima, nem lehet a gyülekezetre kellő és kívánt hatással, mert az ennek figyelmét a lényegtől igen könnyen elvonva, inkább csak magához az alakhoz köti, s így nem engedi, hogy az ima célja lehetőleg elérjék.

A mi a beszédet illeti: a sz. történetet s az ünnep célját és jelentőségét kimerítően ismertető bevezetés után, — melyben a szövegre, valamint a főthémára biztosan és természetesen vezető átmenetül, a szentlélek munkálkodásának folytonosságát példákkal és Jézusnak a szövegbe foglalt szavaival bizonyítja szerző — felállítja a főtételt: előadom azt, hogy a csudáktól megválva a z a p o s t o l o k b a n m i k é p e n t ü n t e t t e k i a m a g a h a t á s á t a s z e n t l é l e k e r e j e, é s h o g y k ö z ö n s é g e s m ó d o n m é g m a i s m i k é p e n m u n k á l k o d i k? Helyesen kivett tárgy s tárgyalása is sikerült mind a 3 részben. I. Az apostolokban akként tüntette ki legelső hatását a szentlélek ereje, hogy tisztán felfogták, belátták a mű-kört, melyben munkálkodni elhivatnak, s annak teendői teljesítésében fáradhatatlanok lőnek. A szentlélek erejének hatása, bennünk munkálkodása szintén állapotunkból folyó köteleseinknek tiszta átérzésében és pontos teljesítésében áll. II. A szentlélek ereje kimutatta hatását az apostolokban, s kimutatja mibennünk is a szenvedéseknek nyugodt elhordozásában, s III. e földtől elválásra, a halálra nézve.

Egyetlen kifogást lehet tenni a főtételnek a szöveghez mért kidolgozása ellen, nevez. azt, hogy a szövegnek ezen részét: a k i k ő t ő l e k é r e n d i k (t. i. a szent lelkét, azoknak adja azt a mennyei Atya) különösebb figyelemben kellett volna résziesíteni. — Igaz, hogy szerző sem mellőzi ezt egészen, sőt a berekesztésben a beszéd kerektségének s hatásának

előnyére figyelembe veszi s helyesen alkalmazva, de miután az a szövegnek legfőbb súlyát képezi, oly nagy fontosságú tényező abban, hogy mint ilyet, egy külön részben (talán ilyen formán: mit kell tennünk arra nézve, hogy szent lelket vegyünk, s annak bennünk való munkálkodása sikeres legyen) a beszéd teljes szövegszerűségének tekintetéből multhatlanul tárgyalni kellett volna.

A XIV-ik sz. a. ugyancsak Fábrián Mihály szerzőtől felvett reformáció-émlékünnepi beszéd alapigéje: II. Kir. 2, 19—22. Főtétel: a z á r t a l m a s v i z ü k ú t f ő b e s ó t v e t ő E l i z e u s k é p e a k e r. a n y a s z e n t e g y h á z m e g j a v í t á s á n a k. Egyike ez nemcsak e füzet, de általában az egyh. irodalom sikerültebb beszédeinek. Az alapigében foglalt történetet nyomról nyomra követi szerző, s annak egyes részeit hatásosan alkalmazza a reformáció munkájára, s feladatát oly szerencsével oldja meg, hogy azáltal, míg egy részről a vallástisztítás szükségét, lényegét, célját mindenki előtt átérethetően terjeszti elő, más részről, a száraz fejtegetéseket mellőzve, irmodora mindvégig vonzó, megnyerő.

A berekesztésben ugy a p ü n k ö s d i mint ezen beszédnél verset alkalmaz szerző, amabban a 37-dik dicséretből, emebben egyik classicus költőnk művéből, mindkét helyen hatásosan, s a beszédnek ugy tárgyi mint alaki előnyére s épen nem cifrázkodásból. „... azon kell lennünk — ugymond szerző — hogy ezen megtisztított ker. vallást — melyet apáink oly sok balszerencse közt ápoltak, érvényre emeltek s ránk örökségül hagytak — mi is gondozzuk, ápoljuk egész buzgósággal s viszont hagyjuk hátra örökségül fiainknak és unokáinknak. — Így leszünk méltók az isteni gondviselés azon kegyelmi nagyszerű tényére, mely a ker. anyaszentegyház megjavítása által nekünk örökségül jutott. Így szentelünk méltóképen, azaz igazságban és lélekben a reformációnak, a vallástisztítás művének emlékére ünnepet. Így megvalósul rajtunk mint egyháztagokon is a nagy költő eme lelkesült kebelből fakadt óhaja és jóslata:

„Hol sirjaink domborulnak:

Unokáink leborulnak,

És áldó imádság mellett

Mondják el szent neveinket.“

Az ily költeményeknek, s ezeknek ily módon való idézése és alkalmazása már az egyh. beszédben is nemcsak megengedhető, de ajánlatos is.

A református-émlékünnepi beszéd tárgyalásában — mint szerző megjegyzi — részben Dr. R ü l i n g-et követte s így az nem egészen eredeti. Átdolgozó ezáltal semmit sem veszít érdemből, sőt azt bizonyítja, hogy szeret tanulmányozni ez uton is, hogy az igehirdetés feladatának annál jobban megfelelhessen. — Vajha lelkészeink többet foglalkoznának a külföldi egyházi beszéd irodalom jelesebb termékeinek tanulmányozásával is s azoknak valódi magyar feldolgozásával, — és pedig nyiltan bevallva!

A XII. sz. a. p ü n k ö s d i beszéd a XX-dik sz. a. é v u t o l s ó v a s á r n a p i beszéd van közölve K i s s K á l m á n volt mándi lelkész most tan. képezdei tanártól.

A p ü n k ö s d i beszéd alapigéje Csel. II. 1. 2. 4. 5. 12. 14. 36. 37. 38. Főtétel: K ö v e s s ü k a z e l s ő k e r. p ü n k ö s d m e g ü n n e p l ő i t. A szövegbe — mely tulajdonképen be zárólag a 41-dik versig terjed — ha már minden verset felvenni nem akart szerző, még három lényeges verset, — nevez. a 22. 32. 33. verseket, mint Péter apostol p ü n k ö s d i tanításainak leg-

főbb pontjait — mulhatlanul fel kellett volna venni. — Épen az apostoloknak az ur Jézus feltámadása felőli határozott és bátor bizonyágtétele (v. 32.) volt egyik eszköze a szentlélek első pünköshti munkálkodásának t. i. a sokaság megtérésének, szentlélek általi ujjaszületésének, mely igen helyesen szerző beszédének alapját képezi. Ezért, szerző céljából is e körülményt — bár az igen szép s a pünköshti történetet eleven színekkel festő bevezetésben, a sokaság pünköshti ujjaszületésének előzményei között, ez is némileg jelezve van — a mondott oknál fogva határozottabb és érdemlegesebb leírás illette volna meg. — A főtételre való átmenet igen szép, a részek az első pünkösztön megtért sokaság példájából vannak következetesen felállítva. „Oh ha Istennek lelke vissza képes hozni a megtérő kebel rég eltűnt nyugalomát, elrepült békéjét, ha tiszta, salaktalan örömet, s eddig nem élvezett boldogságot tud nyújtani, mint az első ker. pünkösöd megünneplőinél: akkor kövessük mi is azokat, s tegyük fel e kérdést egymásnak, de legkivált önmagunknak: I. M i t c s e l e k e d j ü n k a t y á m f i a i ! és midőn a felvetett kérdésre ez leszen szívünk válasza: II. T é r j e t e k m e g — : kövessük az első hivek példáját, „hogy III. v e h e s s ü k m i i s a s z e n t l é l e k a j á n d o k á t .” — A tárgyalás kimerítő, s eleven, vonzó képekben, hatásos példákban gazdag, csupán a 3-ik részben (veszitek a szentlélek ajándokát) kellett volna még a hitélet áldását is kimerítően ismertetni s így s ama fentebb tebb jelzett hiányok pótlásával egyike leendett e beszéd a leg-sikerültebbeknek. Irmodora emelkedett, minden dagályosság nélkül, valóban aesthetikailag szép, egyetlen nem helyeseltető kifejezést használ: „nem száradt rajtunk Jézus ártatlan vére, mint a zsidókon.” — Szerző — ki a nyelvnek oly kitünő hatalmával rendelkezik, ezt is igen könnyen ki tudta volna aesthetikailag szépen fejezni.

A XX. sz. a. é v u t o l s ó v a s á r n a p i beszéd ugyanezen szerzőtől, az irmodor tekintetében méltó társa az előbbennek. Alapige Zsolt. 102, 4. M e g e m é s z t e t n e k m i n t a f ü s t a z é n n a p j a i m . Főtétel: m i t m u t a t n e k ü n k a f ü s t g y a n á n t e l s z á l l t n a p o k e m l é k e z e t e . I. Mutatja Istent az ő gondviselésében. II. Gyarlóságainkat s vétkeinket. — A főtétel nem alapul a szövegen, mely határozottan az emberi élet mulandó és bizonytalan voltáról tanít s legfőlegb annak ellentétét a maradandót engedni felvetni a beszéd tárgyául szolgáló főtétel keretébe; a részek pedig nem meritik ki a főtételt, mert a multba visszatérő emlékezet az Isteni gondviselésen, és gyarlóságainkon s vétkeinken kívül (tekintetbe véve, hogy e nevezett két rész már adva van) mutat még nekünk, és pedig azoknak koordináltan, egy intve tanító figyelmeztetést, nevezetesen azt, hogy jövőnk egy részét magunk alkotjuk magunknak kötelességeink teljesítése vagy elmulasztása által. — Egyébként a bevezetés oly helyesen és szépen vezet a tárgyra s mindkét rész kidolgozása oly kifogástalan, hogy ama hiányok mellett is, szép sikerrel használhatta szerző e beszédet, de mint nyilvánosság elé bocsátott mű, lényeges hiányainál fogva, nem felel meg a célznak, s csak sajnálni lehet, hogy — ha már a multak emlékezetéről akart tanítani szerző, miért nem választott ennek megfelelő szöveget, s miért nem meritette ki tárgyát, a mit, e beszédekben tanusított tehetségének és képzettségének minden tekintetben körülnéz s kellő használata által igen könnyen elérhetett volna.

A XV és XVI-ik sz. a. két a d v e n t i beszéd alatt H e t e s y V i k t o r drávafoki lelkész neve áll. — A XV. sz. a.

beszéd alapigéje Zsolt. 28, 20: A m i l e l k ü n k v á r j a a z U r a t , m e r t ő a m i s e g i t s é g ü n k é s p a i z s u n k . Főtétel nincs, ez látszik lenni: hogy illő készüléssel várassuk az Urat, ékesítsük fel I. Templomunkat — buzgósággal. II. Saját hajlékunkat — tisztasággal. III. Önmagunkat — szeretettel. Egy remek adventi beszédet irt e tárgyról S z o b o s z l a i P a p I s t v á n Ézsaiás 52, 1. alapige nyomán, melynek főtétele: készítsük magunkat a hozzánk jövőndö mennyei vendég elfogadásához. Hogy méltóképp készüljünk, fel kell nekünk ékesíteni I. A mi városunkat. II. A mi templomainkat. III. A mi házainkat. IV. Mi magunkat. E XV-ik sz. a. beszéd Szoboszlai e beszéde áttulajdonításának erős befolyása alatt készült, a nélkül azonban, hogy az eredetinek szépségét még csak meg is közelitené. Nem csak a tárgy s részek azonossága bizonyítja azt, hanem a tárgyalásban egyes passusok szóról-szóra lett átvétele is, mint p. o. egyebek közt 108-ik lap felülről 10-ik sortól 17-ik sorig lásd Szoboszlai II. köt. 16 l. alulról 6-ik sor és 17-dik lap eleje. A bevezetésben s a 3-ik részben nincs Szoboszlaiából. — Jobb lett volna a szép, a remek eredetét felhasználni, ez soha nem szégyen; hanem igenis nagy hiba, a másolatot, bármely körülmények között is, de kivált a nyilvánosság előtt eredetieképp szerepeltetni.

A XVI-ik sz. a. ugyanezen szerzőtől fölvetett a d v e n t i beszéd alapigéje: Jel. 3, 20. versének első szakasza: i m e a z a j t ó e l ő t t á l l o k é s z ö r g e t e k . Főtétel: vizsgáljuk meg, hogy Jézus kikben kelthet örömet azzal, hogy az ajtó előtt áll és zörget? Örömet kelthet 1. a bűnösökben, 2. a szenvedőkben, 3. a kegyesekben. — A szövegül felvett vers 2-ik szakaszának elhagyását (valaki hallandja az én szómat és megnyitandja az ajtót, bemegyek ahhoz és ő vele vacsorálok, és ő is én velem) semmiképen nem lehet indokolni, együvé tartozik e vers egész tartalma szorosán elválhatlanul. — Egyébként nem a szövegből nőtt ki egyik beszéd sem, s tárgyalás helyett, sok helyen, vázlatyszerű gondolatmenet-jelzéseket tartalmaz, s épen ezért s azon körülménynél fogva is, hogy az első adventi beszédnél nincs a forrás megnevezve, s nem lehetünk biztosak a felől, hogy e beszédekben mi az eredeti, mi az átvett: a további bírálatnak nem lenne értelme. — Szabad legyen azonban figyelmeztetni szerzőt, hogy ha már a reminiscencia oly nagy hatalmat gyakorol felette, hogy a másoktól olvasott, vagy hallott beszédekből, a szóról-szóra való átvétel is megeshetik rajta: igyekezzék e tekintetben is sokkal nagyobb körültekintéssel, óvatossággal lenni, úgy különösen kiadásra, mint általában elmondásra szánt beszédeknek készítésénél.

(Folytatjuk.)

S z a b ó J á n o s ,
ref. lelkész.

B E L F Ö L D .

Egyházkerületi közgyűlés Nagy-Enyeden.

Az erdélyi reform. egyházkerület V-ik közgyűlését Nagy-Enyeden jun. 11 - 17-ig tartotta meg, — b. Kemény Gábor elnöklete alatt. Kibocsátandó új lelkész 17 jelent meg. A templomi ünnepélyen Bartha Lajos esperes Luk. 21, 33 felett tartott egyházi beszédet; az új lelkészek a püspök kenetes beszéde után feleskettettek s kibocsátattak. — Bejelentetett a gróf Teleki család részéről 1400 frtos adomány, mely összeg „néhai gróf Teleki

Józsefné Teleki Zsófia emlékére azon czélból adományoztatott, hogy kamatai két papi özvegy segélyezésére fordittassanak. Olvastatott Nagy Péter püspök évi jelentése; ebben indítványozza az egyházmegyék czélszerűbb beosztását; továbbá az énekes könyvnek, mely nem áll a ker. színvonalán, megújítását, mely célra küldöttség nevezetnék; az enyedi papnövelde-ről kedvező jelentést ad saját tapasztalatai után „ha van szennyünk — mondá — mossuk meg, de ne vigyük a piacra.” — Felszólal a tulzó kamatozás ellen az egyház mint „erkölcsi testület uzsorássá ne törpüljön,” a kamatláb határozottassék meg; a felügyelete alatt álló krajczáros tőke 8649 frtot tesz, óhajtaná, ha már felének (5000 frt tőke,) kamatai a rendelt célra: a népiskolák emelésére fordittatnának.

Az igazgató tanács a lefolyt évben tartott 36 gyűlést, elintéztett 1101 ügydarabot. Szavazás útján (64 szó 42 ellen) a jövő közgyűlés helyéül Kolosvár jelöltetett. A kolosvári ref. közéletanodánál egy új classica literaturai tanszék állíttatván fel, arra Geréb Márton s.-tanár; az udvarhelyi iskolánál pedig a terményrajzi t.-székre Gönczi Lajos, a természettanira meg Félégyházi Antal okleveles tanárjelölt választattak meg.

A 15-ös bizottságnak a theol. seminárium ügyében készített véleménye általában és részleteiben elfogadtatott; határozattá emeltetett tehát, hogy az akad. színvonalán álló központi theol. intézet 4 éves tanfolyammal s 6 tanárral N.-Enyeden szerveztetik: az évi vizsgák fentartandók; a rendes tanár heti óráinak minimuma 8 órában állapított meg. Szász Domokos azon szándéka, hogy Kolosvárt felállítandó theol. semináriumra gyűjtéseket eszközölhessen, ajánlólag terjesztetvén be, ő adományoknak e célra gyűjtésére felhatalmaztatott. A papválasztási törvények módosítottak: a candidatio elve fentartatott; az egyház községek 4 osztályba soroztattak az 1-ső osztályuk a 800-on felül, a 4-dik osztályuk 500 frton alul fizető községek; — ott hol képviselő-testület van, a választás titkos szavazás útján szavazási lapokkal eszközöltessék. — A bukaresti egyházközség felvétett a püspöki vizsgálat alatti egyházak sorába, lelkészeül Gyárfás Albert felszenteltetett.

A takarékmagtár szabályozásánál a konsistorium által eszközölhető kikölcsonzés elvileg elfogadtatott, azonban a maximum megállapítása a helyi körülmények szerint az egyes magtárak külön szabályozásába vétessék fel. A desolált egyházak vagyona más célra nem fordítható, hanem fentartandó, gyarapítandó, hogy idővel azon vagyont az újra éledő egyház céljaira lehessen fordítani.

A gyermek menhelyek felállítására vonatkozó javaslat t. i. hogy egyelőre az egyházkerület csupán a buzdítás eszközét ragadja meg, elfogadtatott. — Az enyedi főtanoda vagyoni ügyei szomorú állapotban vannak (jelen évre 15,000 forintot haladó hiánylat — deficit — mutatkozik), az egyik főgondnok megígérte, hogy a jövő évben megnyugtató előterjesztést fog nyújthatni a k.-gyűlés elé, ha másként nem lehet, radikális curával is segitend a jelen szomorú helyzeten; ajánlja, hogy addig (vagy is tehát most) vétessék le ez ügy a napi rendről. Megtörtént. Végre az idej. államsegélyből 7000 forint az egyházkerületi házi pénztár alapjához csatoltatni rendeltetett. —

(Az erdélyi e. lapok után.)

Emlékezés Lengyel József dicséret költőre.*)

Valami rendkívül meghatottak azon sorok, melyek énekes könyvünk ügyében iratva „Nagy Sándor lábodi reform. lelkipásztor” aláírással láttak az „Evang. prot. Lap”-ban napvilágot. Egy kegyeletes érzelmektől áthatott lélek nagyjaink iránti hálájának fenkölt kifejezései azok. Reám kétszeres mértékben hatottak, mert azon kívül, hogy a közös hálát az ott méltó előismeréssel említett költők és tudósok iránt én is érzem, — egyikehez azoknak, Lengyel Józsefhez a rokonság szent köteléke fűz, unokája levén ő neki.

Lengyel Józsefnek sirja csakugyan jeltelenül áll, sőt voltaképen azt sem lehet tudni, hogy a szalacsi temetőnek melyik sirjában porladott el az egykor oly magasztos léleknek földi sátora. Az én anyám — az ő legkisebbik gyermeke — 4 éves korában maradt hatod magával bús árvaságra, s az anyagiakkali roppant küzdelem, s a vesztés fájdalmi által levert szomorú özvegygyel — nagy anyámmal — csak évek mulva kereshették fel a helyet, honnan a férjnek s apának halálával Debreczenbe költöztek. De már ekkor bizonytalan volt mindenki a nyugovó hely felől, s csak a templom falába beillesztett deszkából készült sirtábla — epitaphium — jelezte, hogy Lengyel József élt. Ez jelzi mai napig is. Valóban csekély siri jel, egy férfihoz mérten, minő Lengyel József volt, ki azonkívül, hogy előbb a debreczeni főiskola egyik tanszékéről — bölcséleti — oktató a nagyratörő ifju lelkeket, azután a szalontai, n.-várad végre a szalacsi egyházak szószékeiről hirdeté az ígét, s nagyszerű egyházi beszédeiben adta át kortársainak s utódainak nagy lelke szikráit; — örök emléket hagyott a prot. magyar Sionnak lángszellemű s Istenhez emelő 42 énekeiben,**) melyeknek éneklése alatt sokszor sirva fakadunk, s még többször megvigasztalódunk.

Én magam — ki csaknem egyedül állok a jeles férfiúnak utódai közül — kétszer kerestem már fel ez epitaphiumot. Először ifju éveimben, másodsor meglett korom első napjaiban.

De bár méltó küljel nélkül áll is a hit nemes dalmokának s tudósának pusztá sirhalma, én azt hiszem, hogy az az érzelem, melylyel énekeit oly sok ezerek énekelik ma is, minden enyészetnek alávetett sirlobornál méltóbban s hivebben hirdeti lánglelkének igazi fonségét. És bár mostoha anyagi sorsom nehéz sulya alatt én sem jelezhetem méltólag nyugovó porát, az énekeiben élő igaz hit örökké előttem tartja magasztos szellemét.

Nem szólok a korról, melyről a fentidézett cikk írója beszél. — Mindenesetre azonban köszönet neki az aluvó ősnak, a vallás buzgó hirdetőjének s a hit dalmokának nevében. — Csak tudatni kívántam önnel az általam fent írottakat, mint kiről megvagyok győződve, hogy hívő lelkének sugallatából szívesen fogja fogadni s tudomásul veszi ezeket.***)

Bihar Nagy-Bajom, 1876. jun. 12.

László János,
ref. l.-pásztor.

*) E hozzám intézett megható levelet történelmi szempontból is közlendőnek tartottam. Szék.

***) Révész Imre szerint (Énekes könyvről történelmi közlemények, Debreczen, 1866) 34 éneket írt, a 66, 67, 68, dicséretet Kleistből fordította. Szék.

****) Hadház szép példáját, mely Földy-jének emlékét legujabban

K Ü L F Ö L D.

(Langiánium. Egy modern német tanár önvalloásai. A heidelbergai egyetem s a bádeni lelkészi értekezlet. Az ó-katholikusok mozgalmái. Czékus felhívása az Ev. Kirchenzeitungban. Német egyetemi hírek. Dr. Eedie skót tanár halála. Egy sibériai egyetem lerve. Ismét egy új német egyházi lap.)

A nem rég elhunyt schweiczi reformer Langnak életrajza Zürichben Schmidt könyvkiadónál ép a napokban jelent meg. B i e d e r m a n n zürichi hittanár s az elhunyt jó barátja énekelte meg e füzetkében az elköltözött hős nagy tetteit. Azt felesleges mondanom, hogy itt csakis fényoldaláról van Lang előtüntetve. Érdekes lesz tudni azt is, hogy a Stuttgartban megjelenő „Schwäbisch-Merkur“ kitünő nagy napilap 118-ik száma, ez életrajzot ismertette, Langnak azon beszédére, melyet 1848. Reutlingenben egy népgyűlés alkalmával, politikai kérdések fejtegetésébe bocsátkozva tartott, — ezen éles megjegyzést teszi: „dass solche Leute eigentlich immer hinter Schloss und Riegel gehörten.“ A social-demokraták pedig, a kiknek utját modern theológiája oly kényelmesen egyengette, nem akartak hinni neki, mert szerintök „P f a f f b l e i b t i m m e r P f a f f!“ Jó volna az is ám, hogy ha a mi magyar moderneink is, a nagyobb nevű német lapokat olvasgatnák s akkor aztán beláthatnák, hogy az a Lang tulajdonkép semmi egyéb nem volt, mint journalista, romáuiró, egyházi és politikai agitátor. Punktum.

Azt már tudják e lap olvasói, hogy a „Protestantische Kirchen-Zeitung“ szerkesztője Dr. Schmidt, báseli hittanár lett. Mielőtt azonban a berlini egyetemet odahagyta volna, egy búcsú beszédet intézett azokhoz, kik ott az egyházi liberalismus érdekében, vele kezefogva működtek. A mulatság, a mi a komoly tartalmu beszédet követte nagyszerű lehetett, mert mint a német lapok írják, csakugy folyt a champagner! De az már nem igen ízllett a tisztelő barátoknak, hogy Schmidt ur őszintén bevallotta, hogy bizony a mai egyházi liberalismussal nem igen sokra lehet menni. Az „Allg. ev. luth. Kirchenzeitung“ 18 és 19-ik száma, hosszabban foglalkozik e felette jellemző beszéddel, melyből tökéletesen kivil, hogy Schmidt szerint is: v a l l á s d o g m a n é l k ü l , k e r e s z t y é n s é g t r á n s c e n d e n t á l i s h i t n é l k ü l , e g y h á z c o n f e s s i ó n é l k ü l , s o h a d e s o h a f e n n n e m á l l h a t ! Magyar modern barátom, jó lesz tudomásul vened, hogy mit mondanak már is az őszintébb modernnek, a tudós Németországban!

A heidelbergai modern irányu hittani fakultás is meg van

felújítá, követhetné Szalacs is, a kezdeményt leghelyesebben onnan várnók s bizonyosan nem maradna viszhangtalan. Az anglikán egyház egyik legnagyobb egyházi dallam szerzője Dr. D y k e s J. B. (meghalt 1876. jan. 22.) durhami lelkész alig hunyta be szemét, a durhami lelkészek s hívek azonnal megalkottak egy „emlékbizottságot,“ hogy sirkövet állítsanak sirja felé s árván maradt nagy családja (özvegy és 5 gyermek) állandó segélylyel láttassék el. A durhami püspök kezdte meg az aláírást 1000 frttal, s csakhamar 8000 frtot haladt meg az aláírás. Nálunk ily nagy szabásban nem dolgozhatunk, de a mit tehetünk, tegyük meg a szent vallás érdekében szentül érdemesültek emlékére.

S z e r k .

ám akadva. A hittanhallgató ifjuság száma megdöbentőleg lepadt, ugyannyira, hogy e szemeszterben 8 tanárnak, összesen csakis k i l e n c z hallgatója van! Hogy mily sebes léptekkel történt ez apadás, világosan kitünik abból, hogy még 1864-ben, a mikor még egy pár positiv erő is, a többek közt p. o. a derék R o t h e, tanítottak a heidelbergi egyetemen, a theologusok száma 115 volt. A komolyabb gondolkozásu bádeni lelkészek, kezdik is már érezni azon szomorú következményeket, melyeket e fakultás negativ irányával, az ottani egyházaknak okozott. A máj. 3. Durlachban összejött lelképásztori értekezlet. tanácskozása tárgyává is tette ez igen fontos ügyet s elhatározta, hogy az állam kéreessék fel: „miszerint ezután a heidelbergai egyetemen a theologiai tanszékek betöltésénél, a modern irányzatot mellözze s hogy a történelmi s hittani alapokon álló egyház iránt, igazságosan járjon el.“ Maga az állam is mindent kész már elkövetni, hogy e radikális bajon lehetőleg segítsen; úgy hogy a mult hó 13-kán tartott kamarai ülés évenként 12,000 márkot szavazott meg a heidelbergai egyetemen tanuló s bádeni születésü theologusoknak ösztöndíjjul. A tapasztalás azonban azt mutatja, hogy bajosan lehet ily módon az önérzetes theologus oda csalogatni. Elvi kérdések forognak itt fenn. Tessék csak az ily modern hittanár uraknak L a u f p a s s t adni, s helyettök építő irányban működő erőket alkalmazni, majd lesz akkor aztán hallgatóság is.

Az ó-katholikusok ez évi bonni zsinatának már küszöbén állunk. Ugy látszik, hogy e jó irányu egyház folytonosan növekedik. Magában Bädenben 44 gyülekezetök van. Mind a bádeni, mind pedig a schweiczi ókatholikusok, egyetemlegesen folyamodtak a bonni zsinatra a coelibátusság eltörlése iránt. A schweiczi ókatholikusok e hó 8-kán H e r z o g b e r n i hittanárt, szavazattöbbséggel, püspökül választották el.

Az „Ev. Kirchenzeitung“ folyó évi 40-ik számában, buzgó és derék luth. szuperintendensünk C z é k u s , felhívást intéz Némethon á g o s t a i hittvallásu jóltevő lakosaihoz, hogy a nagy fontosságú, de anyagilag korlátolt viszonyok közt élő eperjesi felekezeti szemináriumon, akár pénz, akár pedig könyvbeli adománnyal (egy felállítani szándékolt szemináriumi könyvtár érdekében), segítsenek. Jól esik hinnünk, hogy a derék némethoni hitsorsosok nem lesznek siketek a magyar hittestvérek kérése meghallgatására.

A mult téh félévhez viszonyítva, a német egyetemi frequenz általában kedvezőnek mondható. Legnagyobb apadást Lipszében láthatunk, hol jelenleg az egyetemi tanulók száma 2875, tehát 110-zel kevesebb mint a mult szemeszterben. Nem így azonban Tübingában, hol az egyetemi hallgatóság száma jelenleg 1015-re hágott. Ez már a legnagyobb szám a mit a tübingai egyetem megalapítása óta felmutathat, a minek oka talán abban rejlik, hogy a híres „Eberhard- Karls- Universität“ 400 éves jubilaumát, épen a legközelebbi évben ünnepli meg. A nagy híri halle-wittenbergai egyesített egyetem is növekedést mutat. Az összes egyetemi hallgatóság száma 902, mely számból 190 theologus s köztök 4 magyarországi. Érdekes még azt is tudni, hogy az öreg T h o l u c k még mindig olvas, jöllehet már annyira elgyengült e derék tudós veterán, hogy rendesen tanítványai karján segítetteti fel magát az egyetemi előadásokra.

Egy szomorú hirt is kell jelezniünk. D r. E a d i e glasgowi lelkész s az egyesült presbyteriánusok edinburghi collegiumában hittanár, mint a „Daily News“ írja, jun. 5-kén hirtelen

meghalt. Derék, munkás theolog volt, kinek művei széles körben ismeretesek.

A német lapok sokat irtak mostanában egy Szibériában felállított szándékolt egyetemről, melynek tervezete az orosz kormány jóváhagyását már meg is nyerte. A tanárok itt kétszer annyi fizetést fognak húzni, mint az európai országbeliek.

Mióta a porosz evangélikus egyház újbóli szervezete kérdés alá jött: örvendetesen megsaporodott az egyházi lapok száma is. Most is mint biztos kutforrásból értesültünk, július elsejétől kezdve egy új pozitív irányú s leginább egyházpolitikai kérdésekkel foglalkozó lap jelen meg. Szerkesztőkül Beyschlag és Wolters hallei egyetemi hittanárok említettnek. Ugy látszik, hogy e Lap a nem rég megszűnt „Deutsche Blätter“ című folyóiratot fogja helyettesíteni.

A k a d e m i k u s.

K Ü L Ö N F É L E K.

Tiszántul. A tiszántuli ref. egyházkerületi közgyűlés jul. 1. nyílt meg, s jul. 4. végződött. A m. turi lelkész T. L. felebezett perében végítélet hozatván, T. L. a m. turi lelkészi állomásra elmozdított.

Prot. nőnevelde. A debreczeni reform. egyház 8 osztályos felső leány nevelő intézetének közvizsgálatai jun. 29. és 30. tartattak meg kiváló fényes eredménnyel a felügyelő testület közmegelegedésére. Dóczy Gedeon igazgató tanár szakavatott vezérlete nyomán az intézet „crescit eundo.“ Méltó a szülékek az egyház pártolására.

Helyreigazítás. A pesti prot. heti lap siet helyreigazítani a prot. egyesület kecskeméti gyűléséről S.— aláírással Lapunkban megjelent tudósítás két nem lényeges részletét. Tehát nem Fehér P. tanár hívogatta a tömeget; tehát K. A „nem mosolygott,“ — noha mosolyogni „a sárga-halavány“ ember is tudhat. A tudósító ezen két lényegbe nem vágó részletét ezenel szívesen helyreigazítjuk, ha ugyan a tudósító maga minket is helyre nem igazít, legalább egyik pontban.

Imaterem. A debreczeni reform. főtanoda imatermében jun. 15.-kén reggel 8–9-ig egybe valának gyűlve f. t. Révész Bálint püspök, tek. Laky Lajos egyházi tanácsos az akadémiai, közép- és képezdei tanárkarok s az összes tanuló ifjuság a tanévet berekesztő hálaadó istentiszteletre. A 37. majd a 236. dicséret 2. 3. verseinek éneklése s az énekkar zengése után Tóth Mihály hittanár mondott szép imát; mely után az énekkar a CXXII. zsolt. 3. versét, s a gyülekezet a 179. dics. 10. versét énekelte; püspök ur rövid intelem adása után a tantermekbe oszlottak szét, megkezdetvén s folyván e hó végeig a vizsgálatok. Az istentisztelet után a tanárkar tagjait püspök ur munkálkodásaiért méltánylólag üdvözölte.

Megszűnt Lap. A Kovács Albert által szerkesztett „Egyházi Szemle“ f. évi 11-ik számával jun. 6. megszűnt, búcsú szavában mondja a szerkesztő: „csak a csatatér változik“ átteszi azt az Enyeden megjelenő Szemlébe, ott fognak vele találkozni ellenfelei; s felhívja elvbarátait, hogy jövőben a nagyenyedi „E. s I. Szemle“ körül csoportosuljanak. — Utolsó számát (167. l.) egy nagy valótlansággal rekeszti be, azt állítván, hogy a kecskeméti gyűlésről a debreczeni ev. pr. Lap „maga irt magának o t t h o n egy „eredeti levelet.“ Képes vagyok tanúk

előtt felmutatni s beigazolni, hogy a kecskeméti gyűlésről szóló leírás nem Debreczenben iratott, hanem postán érkezett Lapunk egy távoli dolgozó társától, érkezett előleges felhívás nélkül. Hogy a tudósító egy pár lényegtelen részletben nem egészen exact, arról a szerkesztő nem tehet. (B. F.)

Kérelem Miskolczról. Tisztelettel fölkérem mindazon t. cz. urakat, kiknél „T e m e t é s i é n e k e k“ című munkámra előfizetési ivatek helyeztem el, hogy azokat legkésőbb folyó évi július hó 1-ig hozzám beküldeni méltóztassanak. Egyszersmind eddig jelentkezett előfizetőim megnyugtására van szerencsém kijelenteni, hogy nevezett művem a jövő hó első felében sajtó alól kikerülvén, azt azonnal kézbesítendem. Miskolcz, 1876. június 20. Filep Endre.

Sopron. A soproni ev. kerületi lyceum eddigi igazgatója, Petrik János Jakab tanár ur, betegsége miatt lemondván az igazgatói hivatalról, helyébe az egyházkerületi iskolai nagy bizottmánynak jun. 22. tartott gyűlésében egyhangulag Müllner Mátyás választott igazgatóul. — Domanovszky Endre tanár helyébe, ki a nagyszombati jogakadémiába hivatott bölcsészettanárul, Veres József tanár jelölt választott meg rendes tanárnak.

Adakozás. I. A t i r o l i első prot. templomra nt. Lukács Dániel esp. 1 ft. nt. Osváth Imre esp. 1 ft. — eddigi összeg 6 ft. — II. M é l i u s E m l é k r e a debreczeni ref. főtanodából a pünkösztől ünnepkövetésből hazatért gymnasiumi, jogi és hittanszaki legátusok krajczáros adakozásukból Bethlendi Endre séniorhoz befolyt 10 ft 56 kr. — R é g i b b adakozások az egyházkerületi pénztárnok kezelése alatt 1874-ben: csepelyi egyház 4 ft; Liskai József pápai lelkész 1 ft; békéscsánai egyházvidék 1 ft; beregi egyházvidék 5 ft 12 kr; debreczeni egyházvidék 18 ft 30 kr; — 1875-ben: békéscsánai egyházvidék 1 ft; debreczeni egyházvidék 12 ft 43 kr. — Jelen kimutatás összege 53 ft 41 kr. — Eddigi összeg 394 ft 2 kr.

Balogh Ferencz, felelős szerkesztő és kiadó.

H I R D E T M É N Y.

Pályázat

A makói reform. algymnasiumban, a német nyelv, mennyiségtan, és természettudományok tanításával, s 900 oszt. ért. forint javadalmazással összekötött tanári állomásra.

Az első — próba — év leteltével, a tanári oklevél megszerzendő.

Pályázók, szükségelt irataikat, a reform. lelkészi hivatalhoz Makóra augusztus 1-jéig küldjék be.

3—3